

Veelgestelde vragen

ONDERWERP : Landelijke en provinciale vrijstellingen

DATUM : 21 maart 2024

Waarom kan de landelijke vrijstelling in Noord-Holland niet worden gebruikt?

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State deed in hoger beroep op 19 april 2023 uitspraak over het destijds nog geldende faunabeheerplan Algemene soorten. De Afdeling heeft in die uitspraak geconcludeerd dat de onderbouwing van de minister – waarom bestrijding van schade van deze soorten is vrijgesteld van de verbodsbepalingen – onvoldoende is. De vrijstelling voldeed niet aan de wettelijke eisen. Om die reden mocht bij het opstellen van het Faunabeheerplan Algemene soorten en bij het vaststellen van het goedkeuringsbesluit niet van de landelijke vrijstelling worden uitgegaan.

Enkele citaten uit de uitspraak:

- *“Omdat de landelijke vrijstellingen van de houtduif, de zwarte kraai, de kauw, het konijn en de vos onvoldoende zijn onderbouwd, mochten het college en de faunabeheereenheid met het faunabeheerplan niet van de landelijke vrijstellingen uitgaan. Als het college wel van de landelijke vrijstellingen mocht uitgaan, had het bovendien nog steeds het onder 8.2. genoemde onderzoek toegespitst op het eigen grondgebied moeten doen en daarbij moeten toetsen aan de eisen uit de Wnb naar het moment van het besluit over het faunabeheerplan.”*
- *“Ten slotte ziet de Afdeling aanleiding om aan partijen mee te geven dat voor de resterende looptijd van het faunabeheerplan met ontheffingen gewerkt zal moeten worden.”*

De uitspraak bevat twee essentiële elementen:

1. De minister heeft de landelijke vrijstelling voor de genoemde soorten onvoldoende onderbouwd en derhalve kan daar niet van worden uitgegaan.
2. Daarboven moet in een faunabeheerplan ook worden onderbouwd waarom het noodzakelijk is gebruik te maken van de vrijstellingsregeling.

Behalve de conclusie over de landelijke vrijstelling was het oordeel dat ook de onderbouwing voor de provinciale vrijstelling onvoldoende was. De provincie heeft namelijk niet aannemelijk gemaakt dat de genoemde soorten in de hele provincie gedurende het hele jaar belangrijke

schade hebben aangericht. Ook is de inzet en werking van andere bevredigende oplossingen onvoldoende onderbouwd. En tot slot is onvoldoende onderbouwd dat afschot niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding.

Waarom worden er in andere provincies wel nieuwe faunabeheerplannen goedgekeurd?

De uitspraak van de Afdeling leidt tot verschillen van mening over de gevolgen hiervan. Sommigen zien kansen om met een onderbouwing van de geleden schade toch terug te kunnen vallen op de landelijke vrijstelling. Zo'n onderbouwing valt dan terug op element 2 van de uitspraak (waarom is het noodzakelijk gebruik te maken van de vrijstelling). Maar zolang element 1 (onvoldoende onderbouwing van de landelijke vrijstelling) niet is opgelost, is het tweede element niet van toepassing! Anders gezegd: je kan geen beroep doen op een vrijstelling die niet geldig is verklaard.

Wij hebben mr. dr. Annelies Freriks (Element Advocaten) en mr. drs. Luuk Boerema om advies gevraagd. Beiden concluderen dat in geen enkel geval kan worden teruggevallen op de landelijke vrijstelling zolang de minister geen onderbouwing heeft gegeven die voldoet aan de wettelijke eisen waaraan de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft gerefereerd.

Voor de provinciale vrijstelling geldt, net zoals voor de landelijke vrijstelling, dat (in dit geval) Provinciale Staten een onderbouwing moeten leveren die voldoet aan de daaraan in de wet gestelde eisen. Zolang dat niet is gebeurd, kan niet worden teruggevallen op deze vrijstellingsregeling.

Is er een alternatief?

Nu voor de besproken soorten niet kan worden teruggevallen op de vrijstelling kunnen soorten die op de vrijstellingslijst staan alleen worden bestreden als daarvoor door Gedeputeerde Staten een vergunning voor een flora- en fauna-activiteit (zo heet de voormalige ontheffing onder de Omgevingswet) wordt afgegeven. De eisen voor zo'n vergunning zijn gebaseerd op internationale overeenkomsten en Europese regelgeving, zoals de Vogelrichtlijn, en daarom in de Omgevingswet gelijk aan die in de Wet natuurbescherming. Een vergunning kan derhalve worden verkregen als duidelijk is dat:

- 1) soorten schade veroorzaken aan de in de wet genoemde belangen,
- 2) er geen alternatief is en
- 3) de staat van instandhouding niet verslechtert door de maatregelen.

De provincie Noord-Holland onderzoekt momenteel wat de schade is die de (voormalige) vrijstellingssoorten veroorzaken. Voor houtduif en kraaiachten lijkt die in ieder geval substantieel te zijn, maar niet overal in de provincie. In samenspraak met de LTO wordt onderzocht wat de beste oplossing is. De Faunabeheereenheid Noord-Holland heeft momenteel geen rol in dit proces.

Hoe zit het met de Canadese gans en de vos?

Soorten die zijn opgenomen in faunabeheerplannen die zijn vastgesteld, goedgekeurd en onherroepelijk zijn (er is geen bezwaar of beroep ingediend of er is geen uitspraak die ervoor zorgt dat het plan niet geldig is) kunnen worden bestreden. Dat geldt voor verschillende faunabeheerplannen in andere provincies, maar ook voor ons nog vigerende Faunabeheerplan Ganzen 2021-2024. In dat plan is ook de Canadese gans opgenomen; een landelijk vrijgestelde soort. Bestrijding van de Canadese gans in Noord-Holland kan dus blijven plaatsvinden.

Voor bestrijding van de vos in Noord-Holland geldt een ontheffing gebaseerd op de schade die vossen hebben voor verschillende grondbroedende vogels. De onderbouwing is niet gebaseerd op de landelijke vrijstelling en daarom kan deze gebruikt worden.

Wat zijn de gevolgen voor de grondeigenaar?

Vooralsnog heeft de Provincie Noord-Holland de regeling voor schadetegemoetkoming van toepassing verklaard op de soorten van de landelijke en provinciale vrijstellingen die geraakt zijn door de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het gaat hierbij om de volgende soorten:

Landelijke vrijstelling

- Houtduif
- Kauw
- Konijn
- Vos
- Zwarte kraai

Provinciale vrijstelling

- Ekster
- Gaai
- Knobbelzwaan
- Meerkoet
- Spreeuw

Bij schade kan de grondgebruiker een aanvraag voor tegemoetkoming indienen bij BIJ12. Daarbij moet hij aantonen dat hij er alles aan heeft gedaan om schade te voorkomen. Dit kan worden gedaan door het gebruiken van preventieve maatregelen. Het advies is om FaunaSpot te gebruiken om preventieve maatregelen te registreren. Deze registraties zijn nodig voor het onderbouwen van faunabeheerplannen en kunnen bij het aanvragen van een schadetegemoetkoming bij BIJ12 als erkend bewijs worden ingediend. Meer informatie hierover vindt u op de website van BIJ12.

Wat zijn de gevolgen voor de schadebestrijder?

Nu afschot niet meer toegestaan is, kun de schadebestrijder samen met zijn grondgebruiker bekijken welke preventieve maatregelen op diens percelen het meest effectief kunnen zijn.

De registraties in FaunaSpot, samen met de registraties van de agrariër, zijn belangrijk, zowel voor het onderbouwen van een faunabeheerplan, bij een aanvraag voor schadevergoeding bij BIJ12 als bij het eventueel aanvragen van een ontheffing (zie hierboven).

Wat is de huidige stand van zaken met de landelijk vrijgestelde soorten?

Zolang de minister geen goede onderbouwing geeft voor het landelijk vrijstellen van genoemde soorten kan deze regeling niet worden gebruikt. Er is geen signaal dat de ontbrekende onderbouwing door de minister alsnog gegeven gaat worden. Samen met verschillende partijen, waaronder het IPO, onderzoekt de minister de mogelijkheden voor een 'stelselwijziging'. Over wat deze wijziging zal inhouden ontbreekt op dit moment nog informatie.

Dat betekent dat afschot van konijn, houtduif, vos, kraai en kauw op grond van de landelijke vrijstelling niet is toegestaan. Eventuele schadebestrijding voor deze soorten is momenteel alleen mogelijk via individuele omgevingsvergunningen (zoals de voormalige ontheffingen onder de Omgevingswet nu heten).

Wat is de stand van zaken met de provinciale vrijstelling?

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is ook uitgebreid ingegaan op de in het Faunabeheerplan Algemene soorten genoemde diersoorten waarvoor door de provincie vrijstelling was verleend. Analoog aan de conclusie over de landelijke vrijstelling was het oordeel dat ook de onderbouwing voor de provinciale vrijstelling onvoldoende is. Door de provincie is niet aannemelijk gemaakt dat de genoemde soorten in de gehele provincie gedurende het gehele jaar belangrijke schade hebben aangericht. Ook is de inzet en werking van andere bevredigende oplossingen onvoldoende onderbouwd. Eveneens is onvoldoende onderbouwd dat afschot niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding. We zien hier dus onder andere dat de Afdeling kritisch is op de vraag of een soort in de hele provincie schade veroorzaakt. De Afdeling heeft de provincie in de gelegenheid gesteld om binnen afzienbare termijn met een aanvullende onderbouwing te komen. Door de aard en interpretatie van de regelingen tot dan toe ontbreekt het echter aan gegevens voor die onderbouwing.

Zolang de lijst met landelijk vrijgestelde soorten bestaat kunnen de soorten daarop niet Provinciaal worden vrijgesteld. De wet sluit dit namelijk uit.